

صنایع دستی در راه بازار جهانی

نگاه

صنعتی از دل هنر

حسین یآوری*

فرهنگ بشری دستاوردی عظیم و حاصل همکاری و همیاری تمام ملل و اقوام ساکن زمین است، در این مجموعه هر ملتی تا حدی سهیم است ولی به جرات می‌توان گفت که بهره برخی ملل و اقوام در این دستاورد بشری بیش از دیگران است و حاصل آن را می‌توان در میزان آثار ادبی، سازه‌ها و آثار تاریخی، هنرها و صنایع سنتی و بسیاری دیگر از عناصر فرهنگی دانست.

کشور ما از معدود کشورهایی است که صنایع و هنرهای دستی بی‌شمار آن نظر کارشناسان و گردشگران را به خود جلب کرده، فراوانی محصولات سنتی مانند گلیم، گبه، فرش، انواع کاشی‌کاری، تذهیب، میناکاری و دیگر انواع هنرهای سنتی خود گویای این حقیقت است.

صنایع دستی را در یک تعریف ساده و در عین حال گویا می‌توان چنین توضیح داد: صنایع دستی بدون نیاز به تکنولوژی پیشرفته بیشتر متکی به تخصص‌های بومی و سنتی است و قسمت اعظم مواد اولیه مورد مصرف آن از داخل کشور قابل تهیه و تامین است. صنایع دستی دارای ویژگی‌های هنری و مصرفی بوده و علاوه بر داشتن جنبه‌های مصرفی قوی، برخوردار از بینش، ذوق، اندیشه و فرهنگ تولیدکننده نیز هست و در مجموع می‌توان آن را یک هنر- صنعت نامید.

هنرهای سنتی و صنایع دستی از دیرباز و پیش از صنعتی شدن زندگی بشر، به بسیاری از نیازهای زندگی انسان پاسخ می‌گفتند و زیستن را برای او تسهیل می‌کردند. در گذشته‌های نه‌چندان دور سفالگری و ظروف سفالی پاسخگوی نیاز بسیاری از مردم کشور ما به ظروف خانگی را پاسخ می‌گفت و یا تا اواسط دوره صفوی و پیش از آن‌که دفاتر بازرگانی انگلیسی و هلندی در ایران فعالیت خود را آغاز کنند و واردات انواع پارچه را متداول سازند، پوشاک مردم ما از پارچه‌های محصول کارگاه‌های کاشان و یزد، تهیه و دوخته می‌شد، ولی رفته‌رفته با صنعتی شدن زندگی، پارچه‌هایی نظیر ترمه و ابریشم و مخمل، به فراموشی سپرده شد و آنها را دیگر تنها در صندوق‌های مادر بزرگ‌ها می‌شود، یافت.

صنایع دستی چنان که گفته شد بخشی از صنایع اولیه است و چون دیگر صنایع می‌تواند دارای اثرات بسیار مثبت اقتصادی و اجتماعی باشد، از جمله نقش صنایع دستی در بالا بردن سطح اشتغال، افزایش درآمد سرانه، تولید ملی، توسعه گردشگری و مبادلات فرهنگی و نقش صنایع دستی در توسعه صادرات.

این در حالی است که امروزه می‌توان با ایجاد نوآوری در رشته‌های صنایع دستی و بررسی نیاز بازار و سلاقی موجود در کالبد صنایع دستی روح تازه‌ای دمید و با آشنا کردن جوانان با این رشته‌ها ماندگاری آنان را تامین کرد.

*کارشناس صنایع دستی

حمید رضایی

دستی را در موزه‌ها می‌دیدیم؛ اما دولت اعلام کرده است که نمی‌خواهد تصدی‌گری کند و سیاست‌گذاری می‌کند، دولت باید نظارت داشته باشد و دیگر مجری نیست.

در شرایطی که مسوولان معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برای برگزاری نمایشگاه سراسری صنایع دستی در روز جهانی صنایع دستی در سطح بین‌المللی تصمیم و برنامه داشتند، اما نمایشگاه سراسری امسال که دو روز پیش از انتخابات ریاست‌جمهوری و به مناسبت روز جهانی صنایع دستی باید برگزار می‌شد، برپا نمی‌شود، چون به گفته برخی مسوولان، ممکن است ذهنیت تبلیغاتی بودن آن ایجاد شود، نمایشگاه‌های صنایع دستی از ۲۴ خرداد در ۳۰ استان کشور برگزار می‌شوند.

به هر حال واقعیت این است که صنایع دستی می‌تواند علاوه بر ظرفیت‌هایش برای معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی در جهان، به کمربند شدن معضل بیکاری هم کمک کند. این موضوع مهم البته کمک بیشتر دولت را می‌طلبد.

بخش خصوصی مانند تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها باید این شهرک‌ها را ایجاد کنند. او درباره دیدگاهی که معتقد است احیای صنایع دستی با توجه به منسوخ شدن بسیاری از رشته‌ها کند پیش می‌رود و این روند همان روند کندی منجر شود.

معاون رئیس‌جمهوری با اشاره به نبود بازار مناسب و مطلوب داخلی برای فروش صنایع دستی، می‌گوید که در این زمینه و برای گسترش بازار فروش این صنایع بی‌بدیل باید بازارهای مستمرو ثابت برای عرضه این کالاها در استان‌های کشور، به‌خصوص مناطقی که در این رشته‌ها سرآمد هستند، به‌وجود آیند.

وی ارتقای کیفیت صنایع دستی تولیدی را در کشور از جمله عوامل حضور موثر در بازارهای خارجی و رقابت با دیگر کشورها می‌داند و یادآوری می‌کند که هرچند هزینه‌های تولید در کشور بالاست، اما این امر نباید عاملی برای کاهش کیفیت محصولات تولید شده باشد.

دیگران چه می‌کنند
با تولید صنایع دستی لوکس از پوست حیوانات در اندونزی، در شرایطی که در ماه‌های اخیر با کاهش هشت تا ۱۰ درصدی صادرات صنایع دستی در این کشور، خطر بی‌کاری، بخش قابل توجهی از نیروی کار این کشور را تهدید می‌کند، پیش‌بینی شده است صنایع دستی این کشور در مدت شش‌ماه به شرایط عادی بازگردد.

در بسیاری از مناطق اندونزی که مناطق پرگردشگر محسوب می‌شوند، تولیدکنندگان صنایع دستی به سمت تولید صنایع دستی لوکس و گران‌قیمت گرایش پیدا کرده‌اند. تولیدکنندگان صنایع دستی در اندونزی کار خود را با تولید کیف‌های چرمی بسیار زیبا از پوست پوربانه آغاز کرده‌اند و در صورت موفقیت این راهکار، دیگر اجناس لوکس را با استفاده از پوست مار و چند گونه مارمولک تولید می‌کنند. آنها قصد تولید وسایلی را از چوب و گیاهان دارند، هرچند با مشکل تامین مواد اولیه نیز مواجهند.

همچنین با حضور پررنگ بنگلادش در نمایشگاه صنایع دستی یکی از شهرهای چین، تولیدکنندگان صنایع دستی این کشور توانستند ۱۰ میلیون دلار سفارش برای تولیدات خود بگیرند.

تولیدکنندگان بنگلادشی در این نمایشگاه در ۱۴۳ غرفه به عرضه انواع صنایع دستی این کشور پرداختند. همچنین در شرایطی که یکی از پیامدهای بحران جهانی اقتصادی، کاهش تمایل مردم جهان به خرید صنایع دستی است، دولت هند می‌خواهد با دادن وام به تولیدکنندگان صنایع دستی، از بیکاری بخش قابل توجهی از نیروی کار که در تولید صنایع دستی یا صنایع مرتبط اشتغال دارند، جلوگیری کند.

اکنون در منطقه کشمیر هند، ۲۰۰ هزار نفر به‌شکل مستقیم و ۳۰۰ هزار نفر به‌طور غیرمستقیم از طریق تولید و فروش صنایع دستی امرار معاش می‌کنند، ولی در ماه‌های اخیر، تقاضا برای تولیدات آنها بین ۳۰ تا ۵۰ درصد کاهش یافته است.

دولت چه می‌کند
حسین هاتفی، معاون هنرهای سنتی و صنایع دستی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با تأکید بر این که رشته‌های مختلف صنایع دستی با کمترین هزینه قادر به تولید شغل در کشورند، می‌گوید: احیای صنایع دستی منسوخ‌شده از اولویت‌های کاری این معاونت است. اکنون سیاست دولت درباره صنایع دستی تمرکز بر دو بخش برنامه‌ریزی و پژوهش و مطالعه است و لذا بقیه زمینه‌ها را شامل تولید، فروش و صادرات یا همکاری بخش خصوصی انجام می‌دهیم.

او این را هم می‌گوید که احیا و توسعه صنایع دستی کشور می‌تواند به جذب بیشتر گردشگران خارجی کمک کند. وی پیش از این درباره کمبود اعتبارات صنایع دستی در استان‌ها از برنامه‌هایی برای ایجاد موزه، شهرک، بازارچه، ترویج، آموزش و احیای صنایع دستی، از برنامه ایجاد شهرک یا بازارچه‌های صنایع دستی در استان‌ها خبر داده بود. به گفته او در بعضی استان‌ها که قطب صنایع دستی‌اند، مانند همدان و یزد و شهرک صنایع دستی وجود دارد، دولت زیرساخت‌هایی را مانند زمین، راه، آب، برق، تلفن و گاز در اختیار قرار می‌دهد و معاونت صنایع دستی مطالعات را انجام می‌دهد. پس از پایان آن،

تولیدکنندگان صنایع دستی چه می‌گویند
نور خدا فرجی، یک تولیدکننده فرش و گلیم نقش‌برجسته در استان ایلام که حدود ۲۰ سال در این رشته فعالیت کرده است، درباره شرایط بافندگان گلیم در استان می‌گوید: مشکل ما کمبود کارشناس حرفه‌ای صنایع دستی است. روی دست‌شان می‌ماند و چون علم بازاریابی ندارند و از طرح‌های جدید مطلع نیستند، نمی‌توانند آثار خود را به‌راحتی بفروشند؛ اما هنرمندانی که فروشنده‌اند، تولیدات‌شان کمتر با مشکل فروش مواجه می‌شود.

او با بیان این که شش تا هفت‌هزار بافنده در این استان فعال‌اند که بیشتر آنها در کارگاه‌های خانگی کار می‌کنند، ادامه می‌دهد: قیمت خرید فرش و گلیم از هنرمند پایین است، بنابراین آنها دست‌مزد واقعی دریافت نمی‌کنند. واسطه‌ها، محصولات تولیدشده را از تولیدکننده برای فروش در بازار داخلی و خارجی به یک نرخ و البته با اندکی تغییر می‌خرند و آن محصول را به قیمت بیشتر نسبت به داخل در بازار خارجی عرضه می‌کنند.

این البته همه ماجرا نیست. نورالله شماعی، مدیرعامل اتحادیه تعاونی‌های صنایع دستی استان چهارمحال و بختیاری به‌عنوان یکی از تولیدکنندگان گلیم با بیان این‌که اکنون چهارهزار نفر در کارگاه‌های خانگی و تولیدی‌های این استان به بافت گلیم مشغولند و سالانه در چهارمحال و بختیاری، ۵۰ تا ۶۰ مترمربع گلیم تولید می‌شود، تولید را مشکل اساسی هنرمندان صنایع دستی و گلیم‌با‌فا می‌داند و می‌گوید: هنرمندان این استان برای تهیه مواد اولیه باکیفیت مشکل دارند، چون معمولاً هزینه تهیه آنها بالاست.

پریسا صالحی‌پور هم که با مجوز معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی استان ایلام، کارگاه تولیدی در رشته قاب‌های چوبی را برپا کرده است، می‌گوید که مردم این منطقه چندان به صنایع دستی بها نمی‌دهند. هرچند در گذشته، برخی سازمان‌ها و اداره‌های استانی، آثاری را برای اعطا به دیگران به‌عنوان هدیه از هنرمندان صنایع دستی استان می‌خریدند؛ اما دیگر این کارها را انجام نمی‌دهند.

دیروز متوجه بازارهای جهانی شدید
این موضوعات البته از دید رحیم مشایع، معاون رئیس‌جمهوری هم مخفی نمانده، به‌طوری

تولیدکنندگان صنایع دستی

نور خدا فرجی، یک تولیدکننده فرش و گلیم نقش‌برجسته در استان ایلام که حدود ۲۰ سال در این رشته فعالیت کرده است، درباره شرایط بافندگان گلیم در استان می‌گوید: مشکل ما کمبود کارشناس حرفه‌ای صنایع دستی است. روی دست‌شان می‌ماند و چون علم بازاریابی ندارند و از طرح‌های جدید مطلع نیستند، نمی‌توانند آثار خود را به‌راحتی بفروشند؛ اما هنرمندانی که فروشنده‌اند، تولیدات‌شان کمتر با مشکل فروش مواجه می‌شود.

او با بیان این که شش تا هفت‌هزار بافنده در این استان فعال‌اند که بیشتر آنها در کارگاه‌های خانگی کار می‌کنند، ادامه می‌دهد: قیمت خرید فرش و گلیم از هنرمند پایین است، بنابراین آنها دست‌مزد واقعی دریافت نمی‌کنند. واسطه‌ها، محصولات تولیدشده را از تولیدکننده برای فروش در بازار داخلی و خارجی به یک نرخ و البته با اندکی تغییر می‌خرند و آن محصول را به قیمت بیشتر نسبت به داخل در بازار خارجی عرضه می‌کنند.

این البته همه ماجرا نیست. نورالله شماعی، مدیرعامل اتحادیه تعاونی‌های صنایع دستی استان چهارمحال و بختیاری به‌عنوان یکی از تولیدکنندگان گلیم با بیان این‌که اکنون چهارهزار نفر در کارگاه‌های خانگی و تولیدی‌های این استان به بافت گلیم مشغولند و سالانه در چهارمحال و بختیاری، ۵۰ تا ۶۰ مترمربع گلیم تولید می‌شود، تولید را مشکل اساسی هنرمندان صنایع دستی و گلیم‌با‌فا می‌داند و می‌گوید: هنرمندان این استان برای تهیه مواد اولیه باکیفیت مشکل دارند، چون معمولاً هزینه تهیه آنها بالاست.

پریسا صالحی‌پور هم که با مجوز معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی استان ایلام، کارگاه تولیدی در رشته قاب‌های چوبی را برپا کرده است، می‌گوید که مردم این منطقه چندان به صنایع دستی بها نمی‌دهند. هرچند در گذشته، برخی سازمان‌ها و اداره‌های استانی، آثاری را برای اعطا به دیگران به‌عنوان هدیه از هنرمندان صنایع دستی استان می‌خریدند؛ اما دیگر این کارها را انجام نمی‌دهند.

دیروز متوجه بازارهای جهانی شدید
این موضوعات البته از دید رحیم مشایع، معاون رئیس‌جمهوری هم مخفی نمانده، به‌طوری

گروه گزارش: با همه پیشرفت‌های فناوری، هنوز هم بعضی وسایل دست‌ساز در جهان ارزش زیادی دارند. هنوز هم قیمت فرش دستباف، کفش دست‌دوز و وسایل تزئینی مثل گلدان‌های پرنقش و نگار بسیار بیشتر از نمونه‌های ماشینی آنهاست. این البته شاید به دلیل آن است که ظرافت و دقت انسان در تولید چنین محصولاتی بیش از ماشین است، با این که در این میان نکته دیگری هم وجود دارد و آن حس انسانی است. همان چیزی که در یک اثر هنری دست‌ساز انسانی موج می‌زند.

بدون شک وجود حس زیبایی و لطافت طبع انسانی در یک اثر دستی بسیار گرانقدر است و هیچ ماشینی نمی‌تواند مانند آن را خلق کند، اما این حس لطیف چقدر قیمت دارد؟

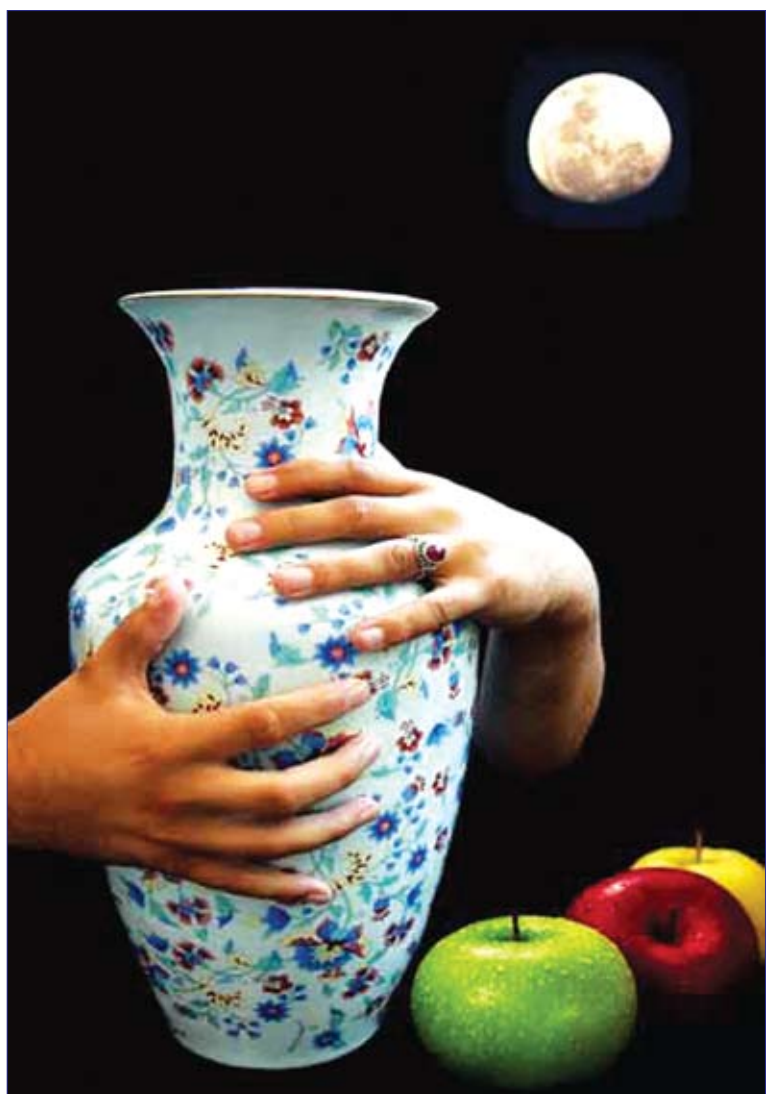
آیا کسی حاضر است آن قیمت هنگفت را بپردازد؟
آیا کسی می‌تواند روی کار یک هنرمند فرش‌باف که مدت‌ها وقت خود را در گره زدن تارهای ابریشم صرف کرده، قیمت بگذارد؟

آنچه امروز در کشورهای مختلف از صنایع دستی دیده می‌شود، بیشتر برای نشان دادن سنت‌هاست،

برای حضور در بازارهای خارجی و عرضه صنایع دستی کشور باید برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های مدون و مدرنی در کشور جاری شوند که با روی کار آمدن دولت نهم، در این زمینه‌ها گام‌هایی برداشته شده است

هرچند برخی از این مقوله به‌عنوان یک صنعت استفاده کرده‌اند. نگاهی سریع و بدون دقت هم می‌تواند به ما نشان بدهد که تنوع صنایع دستی در ایران بسیار گسترده است. انگشتر خراسان، فرش قم و تبریز، خاتم کاری و معرق اصفهان و سازه‌های متنوع ساخته شده توسط انسان در کردستان تنها نمونه‌های کوچکی از صنایع دستی کشورمان است.

صنایع دستی غزل‌گونه‌اند
اسفندیار رحیم‌مشایی، رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری از تمیز درباره صنایع دستی را به کار می‌برد که «صنایع دستی ایران آمیخته‌ای از تمام ظرفیت‌ها و توانمندی‌های انسان‌هاست و ما اندیشه‌های تیز و عمیقی را در

جدول شماره ۳۶

مقاطع

۳- با هول همراه است - رود فرانسه - نژاکت - به چیزی لم دادن
۴- حجر - دوستی - مدرک - ناشنوا
۵- سکوی نمایش - روده گوسفند - تبرک شده
۶- پرند سیاه - نامی دخترانه - کوچک‌ترین ذره ماده
۷- تنگی نفس - همسر یعقوب - افزایش قیمت
۸- غلاف شمشیر - برادر رستم - واحد بوکس
۹- ترمز کشتی - مرکز استان خوزستان - خبرگزاری روسیه
۱۰- مهاجرت - جذام - دسته
۱۱- دانه و پیوسته - ماه سرد - نصفه پوست
۱۲- مرتجع لاستیکی - آیین - حجره - فریاد کننده
۱۳- کسی که شعر می‌گوید - تازه به دوران رسیده - آبکش
۱۴- گوشه نشینی - فدراسیون فوتبال - زمین مثلث شکل که از ابرفت رودخانه پدید می‌آید
۱۵- نمایشگاه نقاشی - زهر کشنده

حلول جدول شماره ۳۵

۱- بی‌مانه - از آلات جنگی قدیم - دوست پاک و بی ریا
۲- سوءاستفاده از روابط مطرح‌های اقتصادی، سیاسی - بچه ترسان - روبرو شدن

سودوکو

ساده

۴		۵	
	۳	۷	۱
		۵	۳
		۸	۴
		۱	
۷	۳	۴	
۱		۸	۷
		۵	۸
			۲
		۵	

متوسط

		۵	۶		۹
		۱		۸	۵
		۳			۴
		۷		۲	۱
		۲	۳		
۶	۴		۷		
	۶				۷
		۵	۱	۸	
			۴	۱	
		۷			

سودوکو یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.
قانون‌های حل جدول سودوکو:
۱) در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲) در هر مربع ۳×۳ نیز اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود ولی هیچ عددی نباید تکرار شود.